

van ik inzie dat ze indruischt tegen de Goddelijke rechtsordening, en waarvoor ik kans zie een bepaling of formulering, die de Goddelijke rechtsordening meer nabij komt, in de plaats te stellen, door mij moet gecritiseerd, afgekeurd en bestreden worden, en dat ik alle wettelijke mij ten dienste staande hulpmiddelen moet aanwenden, om de minder goede door een betere te doen vervangen. Ben ik b.v. overtuigd, dat de goddelijke rechtsordening voor hem die 's menschen bloed vergiet, de doodstraf vordert, en leet ik onder een menselijke rechtsordening, die den moordenaar nooit aan den lijve wil straffen, dan is het mijn roeping hiertegen te getuigen en hiertegen in te gaan. Wat men ten onzent de antirevolutionaire partij noemt, is dan ook niets anders dan het product van die gisting onder de belijdende Christenheid, die besef, dat onze rechtsordening, op tal van punten in strijd is met de Goddelijke rechtsordening, gelijk wij die kennen; en die deswege oordeelt, dat we niet mogen stilzitten, maar gehouden zijn, tegen het verkeerde in onze rechtsordening te protesteeren, en al de ter onze beschikking staande kracht en onzen invloed hebben aan te wenden, om onze Nederlandsche wetgeving en rechtsordening naar deze Goddelijke rechtsordening, voor zoover ons deze bekend is, te conformeren. Belijders van den Christus, die zich hierbij van verre houden, toonen daardoor, dat het hun alleen egoïstisch om de zaligheid hunner ziel te doen is, en dat ze geen drang noch geestdrift in zich hebben, om voor de eere van hun Verbondsgod in zijn Goddelijke rechtsordening te strijden.

Maar er is nog een ander geval, waarin de menselijke rechtsordening voor de Goddelijke moet wijken. Ook in de menselijke rechtsordening is er een rechter die rechtspreekt en zijn vonnis executeert. Zulk een vonnis nu is in zeer vele gevallen in strijd met hetgeen recht is in de Goddelijke rechtsordening. Het vonnis door Caphas en door Pilatus over den Christus geveld, toont die breuke op het sterkst. Slag op slag werd de schuldige vrijgesproken en de onschuldige veroordeeld, of ook werd door den rechter iets toegewezen aan wie het niet toekwam en ontnomen aan wie het hebben moest. De rechtspraak in onze menselijke rechtsordening is gebrekkig, deels door gebrek aan inzicht en kennis, en deels door de zonde die ook den rechter bevenelt. Zelfs waar men geen omkooprij of opzettelijke rechtsverkrachting denkt, blijft toch deze regel doorgaan. Dit nu brengt den plicht mede om op het geslagen vonnis critiek te oefenen en er openlijk tegen te protesteeren. Dit duldt men dan wel niet, en nog onlangs is het ons door de liberale pers ten hoogste euvel geëld, dat wij ons welgewikt protest lieten uitgaan tegen de vonnissen van onderscheidene rechtbanken, in zake de kerkelijke goederen. Maar dit afkeurend oordeel van de liberale pers ontslaat ons niet van den plicht, om te blijven protesteeren. Wie niet protesteert geeft in zulk een geval het recht prijs, en wie zijn protest doorzet, komt juist voor de eere van het recht op.

Slechts hielden men hierbij wel in het oog, dat de menselijke rechtsordening, bij al haar gebreken, niettemin is en blijft een Goddelijke instelling, waardoor God de Heere niet rechtstreeks maar middellijk het recht op aarde bestelt. Hoe gebrekkig dit aardse recht dus ook werke, en hoe onafwijsbaar onze plicht ook zij, om er tegen te protesteeren, zoo het de Goddelijke rechtsordening in het aangezicht slaat, toch hebben we er ons om Gods wil aan te onderwerpen. Door Pilatus ten doode verwezen gaat Jezus naar Golgotha, dragende zijn kruis; en zijn voetstappen drukkende hebben onze martelaren alle eeuwen door het schavot of de houtmijt beklommen. En dat niet, wij zijn geen macht hadden om zich te verzetten. „Meent ge,” vroeg Jezus, „dat ik den Vader niet kan bidden, en Hij zal mij twaalf legioenen engelen zenden.” Neen, maar omdat de rechters in den rechterstoel gezeten met Goddelijke majesteit bekleed zijn, en God zelf eens liet op hen wreken zal, indien ze op aarde als rechters het recht hebben verkracht.

Hooftzaak is en blijft dus maar, dat we met al de kracht die in ons is de verfoeilijke stelling bestrijden, alsof alleen de menselijke rechtsordening het *eigenlijke* Recht ware. Het eigenlijke, het wezenlijke Recht is de rechtsordening die God zelf bestelt en handhaaft, en de menselijke rechtsordening kan daarvan niet anders dan een gebrekkige afschaduwing zijn.

KUYPER.

„Die psalmen geeft in den nacht.”

Maar niemand zegt: Waar is God, mijn Maker, die de psalmen geeft in den nacht. Job. 35:10.

Kent gij de spanning, maar ook het zoet, om in het nachtelijke uur te waken aan het ziekbed van uw kranke? Te waken, niet voor geld, maar uit liefde. Zoals een moeder bij het wiegje waakt, als de adem van haar lieveling verneld is, en de arts zei, dat er wel zorge was, en het moederhart het ergste vreest.

Zulk waken is altoos een offer, vooral in dagen als hange kommer het hart vervult. Dan toch hebben de zenuwen zooveel te dragen. Het stormt alles altoos weer op die gespannen en overspannen zenuwen aan, die geen tijd hebben, om zich te herstellen. En dan is voor dit overprikkelde zenuwleven slaap eigenlijk het eenig medicijn; die wondere slaap, als uw God u in zijn binnenkamer en in zijn donkerheid neemt, en de matheid van u wegvaagt en u met frische levenskracht vervult.

En dan in zulke dagen, dat eenig medicijn,

dat u uw gevoel van ruste kon hergeven, te weigeren, en te zeggen: „Laat de anderen maar ruste nemen, ik waak”, in eerste hier hoort een energie van liefde en wilskracht en stille toewijding toe, die niet minder dan de aalmoezen en het godvruchtig gebed een loon bij God heeft.

Zulk waken is nog zoo heel anders dan van de vreemde verzorgster, die overdag slapen, en 's nachts komt, en dan bij het ziekbed haar lectuur voortzet.

Niet alsof ook daarin geen edele zin sprak, en alsof ook die liefde niet te waardeeren viel; maar toch het waken in zijn diepsten toon opgevat, is als men geen vreemde, maar eigen is; als men overdag al de spanning van het ziekbed meemaakte; en nu, met dat de nacht komt, en terwijl de anderen slapen gaan, al de zorge niet alleen, maar al de bezorgdheid van den zieke op zijn harte draagt.

Daarom is er in zulk waken iets van een priesterlijke daad. Zelf waken opdat de kranke slapen kunne.

Wat priesterlijke waken dat ook Christus in Gethsemane bij zijn drie trouwste jongeren zocht, maar zonder het te vinden, toen hij uitriep: „Kunt gij ook niet één ure met mij waken?”

Nu scheelt dat waken veel naar de aard van de krankheid is.

Er kan gewaakt worden worden bij een typhuslijder, die geheel buiten kennis is, en die niets merkt van het offer der liefde dat voor hem gebracht wordt. Een waken daarom zoo in dubbel en aanmatigend, omdat zulk een lijder gemeenlijk heel den nacht de stilheid van het slaapvertrek verbeet, met wilde, blinde nitroepen; de zorge voor den lijder rusteloos doorgaat; en alle vrees van zelf besmette worden, door de macht der liefde moet zijn overwonnen.

Weer anders is het waken, als er op het ziekbed veel geleden wordt in duideloze pijn, of telkens terugkeerende benauwdheden. Dat men alles zou willen doen om de pijn te stillen, maar onmachtig staat, om de benauwdheden te breken.

O, Er is in het lijden zoo oneindige schakering. Van het ééne ziekbed verschildt het andere zooveel. Ook geestelijk, of ge waakt bij een kranke die de Fontein des levens kent, en ook op het ziekbed iets smaakt van het verborgene Manna, of wel dat uw zieke nog alleen met zijn eigen smarte bezig is, en in het diepst van zijn hart nog tegen zijn God en zijn Heiland moert.

Er zijn zoo lieve kranken, bij wie het waken gedeeltelijk zelfs een genot is, zoo dankbaar voor al wat ge doet, zoo tevreden al naar het uitvalt, zoo ligha verlegen met uw geduldebetoon. Maar er zijn ook kranken, die uw geduld bijna uitputten; die al uw liefde aanzien voor iets dat vanzelf spreekt; u geen ogenblik niet gunnen; en dan dit, dat dan van u willen; tot ge op het laatste niet meer kunt.

En daarom kunt ge alle waken niet over één kam scheeren, en zijn de graden van liefde en toewijding zoo verschillend, die het waken bij den één of bij den ander van u afvragt.

Maar onder al die vormen blijft toch in alle waken de ééne hemelsche gedachte u dragen: Voor mijn kranke is het noodig, voor mijn kranke is het goed.

Nu is zulk waken het schoonst, als het stil mag toegaan, en als een heerlijk slaapmiddel op den kranke werkt, dat hij wel niet heel den nacht door, maar toch af en toe één, twee uur slimeren mag.

Veelal geeft de krankheid een gevoel van onrust, en als de avondschaduw vallen, worden de zenuwen van den lijder gemeenlijk nog onrustiger. Dan doet het alleen-zijn hem pijnlijk aan, en schuift hij telkens het gordijn eens open, om te zien of er wel iemand bij hem is.

En o, dan ligt er zulk een toot loon in, dat God u door uw kranke geeft, als ge merkt dat uw tegenwoordigheid hem ruste schenkt, en zoo de stille wetenschap, dat ge daar bij hem zit, eindelijk de onrust in zijn hart en in zijn zenuwen bedaren doet, en ge ten leste aan zijn ademhaling merkt, dat hij slimeret.

Dat kan dan zóó heerlijk worden, dat ge ten leste de moeite van het waken vergeet, en er meer in geniet dat uw kranke slaapt, dan de eigen slaap u genieting zou aanbrengen. En als wie waakt, dan een tijdlang niets meer hoort, en om eens te zien hoe het gaat, op de teenen zachtjes naar het ziekbed gaat, het gordijn half openschuift, en nu zien mag, hoe de arme lijder, met een trek van ontspanning op het gelaat, in stillen slaap ligt weggezonden, o, dan trilt er blijdschap door het hart, en dan dankt niet zelden wie waakte voor den ander die sliep.

Soms heeft zelfs zulk waken, reeds in den eigen nacht dat men waakt, een meerder loon. Elihu sprak tot Job van een God die psalmen geeft in den nacht, en wie in dat waken met zijn God mocht verkeer, heeft dat woord van Elihu wel verstaan.

Dat stille waken, als in huis alles ter ruste ging, en de lijder ten leste zelf insliep, doet, bij de schemering van het getemperd licht, vaak zulk een heilige aandoening over de ziel komen.

Men is dan zoo *ganich* alleen, en toch niet eenzaam, want meest in zulke stille nachten komt Een dien niemand ziet, dan met ons waken, en waken over onze ziel.

De ernst des levens is dan van rondsom. Dat ziekbed doet telkens allerlei bange vragen in het hart opkomen. Zal het ten doode zijn, of zal het nog een terugkeer in het leven? Al de herinneringen van het jagen van den dag gaan door onze gedachten. Wat het morgen weer zijn zal? God alleen weet het. Uit angst komt ge, en als de morgen aanbreekt, gaat ge nieuwen angst en nieuwe zorge tegenoot.

Zoo vergeet ge de wereld; ge denkt nauwelijks aan uzelf meer; de vragen van dood en eeuwigheid bestormen u; en nu, in de stilte van den nacht, in dat halfdonker, is het den Gods kind te moede, of zijn God hem nader komt, of zijn trouwe Herder hem komt opzoeken, en of zijn Vader in de hemelen vol goddelijke ontferming hem steunen komt, en de kracht vernieuwen, en troosten bij al wat zijn hart zoo benepen maakt.

En in dien zin is er onder dat waken soms, o, zoo zoet genoten.

Niet als men een roman ging zitten lezen, om wakker te blijven. Want al zulk lezen trekt u van uw zieke af, verplaatst u in een andere wereld, en leidt uw gedachten naar vreemde fictien heen.

Neen, het echte waken is als men in zijn ziel en in zijn gedachten met zijn zieke bezig blijft; bezig blijft met zijn smart; en alsnu in de worteling der ziel, in 't hart biddende wordt gemaakt, en de Heilige Geest voor

en met u gaat bidden in onuitspreklijke verzuchtingen.

Dat ontpant dan uw ziel, niet door haar af te leiden, maar door uw leven in uw God te verdiepen, uw overleggingen op Hem te richten, en u, o, zoo volten vrede te doen vinden in zijn raadslachtig doen, in zijn wonderlijk handelen met uw armen kranke.

En dan komt de psalm vanzelf. Niet om dan overluide te gaan zingen, alsof uw kranke er aan moest opgeofferd.

Neen maar de *stille* psalm, waarbij het orgel van uw hart speelt, en uw ziel in u jubelt, ook al komt er geen klank over de lippen.

Innerlijke bewegingen in de diepte van het gemoed, zich uitende in de ongesproken taal, die zelfs uw kranke niet hoort, maar die uw Trooster daarin beluistert.

Psalmen daarom in u opwellend, omdat uw God in de stilte van den nacht met zijn heiligen adem over u is gekomen en de harmonie, het evenwicht in uw gesingerd hart heeft hersteld.

Een psalm omdat de vrede daarinbinnen is teruggekeerd. Een psalm omdat ge uw kranke zoo in volkomen vertrouwen aan uw God overgeeft. Een psalm omdat ge aan uw eigen ziel reeds voelt, hoe ook deze ziekte uitloopt op verheerlijking van Gods Naam.

Overdag kan dit dan zoo niet. Dan is het te druk. Dan is er voor te veel te zorgen. Dan leidt alles u af.

Maar 's nachts wordt dit anders. Dan wacht ge den arts niet. Dan klopt er niemand aan de deur. Dan hebt ge niet gereed te staan voor wie uw kranke komt bezoeken.

En daarom juist is er, bij ernstige krankheid, in de lange doorgewakte nachten zoo heerlijke zielsterking. Zielsterking in psalmen uitgaande, die uw God u geeft.

KUYPER.

Amsterdam, 11 Nov. 1892.

VOORZORGSMAATREGELEN.

In tal van bladen is een circulaire ter sprake gebracht, die, voor niet zoo langen tijd, van Hangsch Synodale zijde, *heimelelijk* is rondgezonden, om voorzorgsmaatregelen te nemen voor het kerkelijk goed.

Men zal ons wel willen gelooven, zoo we zeggen, dat we terstond in dit geheim waren, en dat men nooit iets van Hangsch Synodale zijde op touw kan zetten, of wij zijn er van op de hoogte.

Toch onthielden we ons van bespreking van deze circulaire, omdat het voor ons gevoel altoos iets stuitends heeft, confidentieele stukken van de tegenpartij in het publiek debat te trekken.

Nu echter de inhoud der circulaire van alle zijden wereldkundig is gemaakt, kan ook onzerzijds een enkel woord er over niet te onpas, noch ongepast schijnen.

De circulaire werd dan uitgelokt door het besluit der Koningin-Regentes, om te antwoorden op de mededeeling der Generale Synode van Amsterdam over ons optreden als Gereformeerde kerken in Nederland.

Dit was blijkbaar den Hangsch Synodalen niet naar den zin, en deed in hun kring de vraag rijzen, of hieruit mettertijd geen gevaar kon opkomen voor die goederen en bezittingen, die nog altoos op den naam van de *Gereformeerde kerk* te N. N. geboekt stonden.

Men achtte dit gevaar niet zoo denkbeeldig.

Althans het scheen wel der moeite waard, om tegen een mogelijk uitbreken van dit kwaad intijds alle voorzorgsmaatregelen te nemen; en deze moesten dan hierin bestaan, dat aan de beheerders der onderscheidene fondsen en bezittingen werd aangeraden, om alles wat op den naam „Gereformeed” stond te laten omboeken op den naam van „Hervormd.”

Als voorzorgsmaatregel nu dunkt ons deze omboeking een volmaakt onschuldige grap. De vraag is toch maar, of ge die omboeking kunt doen naar recht. Zoo ja, dan ware ze overbodig. Zoo neen, dan baat ze u toch niet.

Immers alle handeling te dien opzichte moet dan voortvloeien uit de overweging dat *Gereformeed* = *Hervormd* is. Doch hieruit volgt dan ook dat *Hervormd* = *Gereformeed* is. Is A = B, dan is ook B = A.

Het is dus moeijelijk te zien, wat ter wereld men met deze omboeking van den naam beoogt of vordert zal.

Protest onzerzijds zal dan ook wel niet op den weg van onze juristen liggen. We weten het niet, maar ons komt zoo voor, dat wij moeijelijk kunnen protesteeren tegen de gelijkstelling van den naam *Hervormd* met dien van *Gereformeed*, daar juist onze pretentie is, dat beide namen één zijn.

Of men aan een jonge dame op het adres schrijft: *Mejuffrouw de Mademoiselle* zal wel hetzelfde zijn.

Doch in elk geval, voor deze belangen zullen onze juristen wel waken.

Oas is het genoeg er de aandacht op te hebben gevestigd, in wat zonderlinge positie de Synodalen zich almeer inwerken.

Of staat het niet bijna curieus, dat de „vaderlandsche kerk” zulk een slimmen maatregel voor de dubbeltjes bij heimelijke circulaire moet aanraden?

Wat toch dreef tot deze geheimzinnigheid?

Toch wel niet, dat men bang was voor een tegenactie onzerzijds. De rechterlijke macht vervult immers thans de rol van Sions wachter voor de „vaderlandsche kerk.”

Dus moet het wel geweest zijn, omdat men zich voor zulk een circulaire toch min of meer schaande.

En juist dat is het.

Men gevoelde zelf toch dat zulk een circulaire met de deitigheid, met de waarheid, haast hadden we gezegd met de gepretendeerde majesteit van de groote „vaderlandsche” kerk streed.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Naar aanleiding van de *Annalen der Vrije Universiteit*, die achter de rectorale oratie

van Dr. Kuyper staan afgedrukt, laat de *Vrije Kerk* zich over de *Vrije Universiteit* in deze voege uit.

In den tijd van 1812/3 jaar van 3 tot 97 leerlingen opgekomen is waarlijk geen kleinigheid, vooral niet als men in aanmerking neemt waarmede de V. U. niet al te worstelen had. Zij heeft in dien tijd groote veranderingen ondergaan. Niet zoozeer in de verwisseling harer hoogleeraren of studenten, maar hierin: dat bij hare oprichting het grootste getal harer vrienden en ondersteuners behoorden tot de zoogenaamde Groote-Kerk-herstellers, die zich liefst „vrienden der waarheid” noemden en hoopten dat men met behulp van deze Universiteit het Ned. Herv. Kerkgenootschap weer tot een waarlijk Gereformeerde Kerk herleiden zou. Thans zijn vele van die eerste voorstanders in hare ielste tegenstanders veranderd. Men denke slechts aan mannen als Malcomesius, Verhoeff, Felix, Hoedemaker en anderen. Het blijkt dat deze vrienden toen den aard en de betekenis van het standpunt der Vrije Universiteit niet hebben doorzien, noch ook de wezenlijke drijfveeren van hun eigene sympathie hebben doorgrond. Wat hun dreef was niet de liefde tot de zegepraal der gereformeerde beginselen, maar de liefde tot behoud hunner zoogenaamde kerk en van hunne positie in deselve. Zij meenden gereformeerden te zijn; maar zij hadden er niet op gerekend dat men met een op gereformeerden grondslag gebouwde Universiteit, vroeg of laat, toch ook tot gereformeerde daden komen moest, en dat het doen van zulke daden vijandschap en tegenstand van den grooten hoop der zoogenaamde Christenen zou opwekken.

De grondslag der Vrije Universiteit is niet veranderd; maar vele van hare eerste vrienden zijn omgedraaid. Het moest, nu de Vrije Universiteit in de smeltkroes kwam en ongeprent haar beginsel bewaarde, aan 't licht komen wat de zoogenaamde Groote Kerk-vrienden eigenlijk gedreken had. Zij kwamen in de noodzakelijkheid om of hun V. U. met haar gereformeerde beginsel, of hun Ned. Herv. Kerk met haren ongereformeerden grondslag los te laten. Zij deden het eerste.

En dit nu brengt er Ds. Beuker toe, om ook de verhouding van de *Vrije Universiteit* tot de *Theologische School* ter sprake te brengen. Iets wat hij doet door deze opmerking:

Gelukkig dat de Heere weer anderen verwekte en de Universiteit staande hield. Nu de Gereformeerde Kerken allen in één kerkverband zijn vereenigd; en bij die vereeniging bepaald is, dat de vereenigde Kerken ten allen tijde *een eigene inrichting* tot opleiding van a. s. Evangeliedienaren moet hebben, nu bestaat er aan de Theologische faculteit wel niet meer in die mate behoefte als voorheen, wijl de Theol. School die eigendom der Vereenigde Kerken is, en in bloeienden toestand verkeert, in de opleiding tot de Evangelische diening genoegzaam kan voorzien. Maar aan de andere faculteiten, als die voor de Rechten, de Letteren en de Medicijnen, bestaat een zeer dringende behoefte. Misschien komt eenmaal op de tijd dat Theol. School en Vrije Universiteit op zulk een wijze naast elkaar komen te staan dat ze samen als een geheel dienst kunnen doen. Als b. v. wat thans Theologische faculteit heet samensmelt met onze Theol. School, en dan de andere faculteiten, met nog één leerstoel voor de zending vermeerderd, zich rondom deze school groepeerden en met haar in zoo innig mogelijk levensverband traden, dan kan het geheel best marcheren en kwam dat geheel niet slechts op volkomen Gereformeerden grondslag, maar ook in de goede verhouding tot de Gereformeerde Kerken te staan.

Op dit schrijven van Ds. Beuker wenschten we de aandacht ook van onze lezers te vestigen, met meer dan één doel.

Jarenlang was het generzijds onze Theologische School, en dezerzijds onze Vrije Universiteit.

Dit sproot zoo voort uit de omstandigheden.

Nu echter bespeurt ge in dit goede woord van Ds. Beuker reeds aanmerkelijke kentering. Hij houdt reeds in het oog, dat de Theologische School thans van *alle* kerken is, en hij gevoelt reeds aan zijn hart dat ook de Vrije Universiteit hem minder vreemd wordt.

Die weg nu moet ook onzerzijds ingeslagen. Men moet en mag dezerzijds niet meer zeggen: „*Hun* Kamper School”, want die school is thans *aller* gemeengoed. En evenmin mag de Vrije Universiteit als een particulier en privatief jachtveld van zekere groep worden beschouwd.

Geheel die inderling van groepen moet uit het hart en uit de wereld. Het is niet een Theologische School A en een Vrije Universiteit B, maar we maken beide, School en Universiteit, dienstbaar aan de eere der Gereformeerde beginselen.

Doch er is meer, waarom we op dat schrijven van Ds. Beuker de aandacht wenschen te vestigen.

Blijkbaar toch gevoelt hij er iets voor, dat het niet gaat op den duur twee afzonderlijke inrichtingen voor de opleiding van de dienaars des Woords te hebben.

Een groep van 700, stel over eenige jaren 800 kerken, zal in den regel weinig meer dan 650 predikanten bezitten, en stelt men nu dat deze door elkander 20 à 25 jaar dienen, dan kan het jaarlijks te plaatsen aantal proponenten of candidaten moeijelijk boven de dertig gaan. Zelfs zal het de eerste jaren dat aantal niet bereiken, omdat de meeste predikanten der kerken, uit de Doleantie, allen nog jong zijn, en vele kerken nog geen middelen bezitten om te beroepen.

Maar gesteld al, dat 30 nieuwe dienaars 's jaars noodig zijn, dan spreekt het toch wel vanzelf, dat dit cijfer veel te klein is, om er twee inrichtingen voor te hebben, en dat bij een studie van vijf jaren, een getal van 150 theologische studenten niet te groot zou zijn voor gezamenlijke opleiding.

Doch ook uit een ander oogpunt dient de zaak bezien.

Zoals het nu is *verspillt men noodeloos kracht*.

Thans moeten er twee stellen colleges

gegeven, die alle over hetzelfde onderwerp loopen, en die dus voor elk onderwerp twee hoogleeraren vragen. Dit nu noodmaakt zoowel in Kampen als in Amsterdam, om tal van vakken buiten de studie te houden, en de rijkere ontwikkeling van onze theologische wetenschap te stuiten.

Hadden we de mannen, die God voor deze studiën bekwaamd heeft, zoo maar voor het grijpen, zoo kon die weelde er nog mee door. Maar nu ieder weet, dat de krachten nog bijster schaarsch zijn, ligt er toch verspilling van kracht in, om telkens twee man aan hetzelfde te zetten, en daardoor de detailstudien tegen te houden.

Ook komt er dit nog wel bij, dat er altoos iets bedenkelijks in ligt als mannen, die gelijke of aanverwante vakken doceeren, elkander bijna nooit zien, van elkanders wetenschappelijke ontwikkeling en gedachten daarom al bitter weinig afweten, en daardoor gevaar loopen, om, zonder het te willen of te weten, tot geheel verschillende conclusien te komen.

Wat zou er niet menig verschil in de kerken eertijds voorkomen zijn, indien de gezamenlijke theologen bij elkander waren geweest, elkander dagelijks gezien hadden en voor elkander hadden gewaakt.

Het is dan ook moeijelijk tegen te spreken, dat eenheid in elk opzicht verkiezelijk zou zijn.

Alleen maar, tot dusverre scheen deze vrome wensch op een onoverkomelijke moeijelijkheid te stuiten.

De Vrije Universiteit kon ter wille van haar Gereformeerde beginsel, niet zonder theologische faculteit zijn, en de kerken gaven er voorkeur aan om toch zelf een eigen school te bezitten.

Hier stuitte we dus.

Nu opert echter Ds. Beuker het denkbeeld, of niet een weg ware in te slaan, die ons leiden kon tot een toestand, waarin Theologische faculteit en Theologische school in elkaar schoven.

Dit nu zou, als het kon, natuurlijk een zeer verkiezelijke oplossing zijn.

Als we Ds. Beuker wel vatten, zou het dan zijn bedoeling wezen, dat de Theologische School de theologische hoogleeraren der Vrije Universiteit tot docenten, en de Vrije Universiteit de docenten der School tot theologische hoogleeraren benoemde. Dat altoos de twee stellen docenten elkander dekten, en dat alsdan bij gemeen accord de taak zoo verdeeld werd, dat er feitelijk slechts één stel colleges werd gegeven, maar een stel dat tegelijk dienst zou doen voor de Theologische School en tegelijk voor de Theologische faculteit.

Kon dit metterdaad, het zou een schoone uitweg wezen.

Maar is het niet zeer de vraag, of van de zijde der Vrije Universiteit tegen zulk een plan geen moeijelijkheden van ernstigen aard zouden rijzen?

Niet op zichzelf.

Maar omdat zij als wetenschappelijke inrichting, en dat toch is ze in de eerste plaats, nooit een kerkelijke voorgedij zou mogen aanvaarden over de overige faculteiten, dan in zooverre die *toezicht hield op de beginselen*.

Doch misschien heeft Ds. Beuker dat ook heel anders bedoeld.

En in elk geval alle actie ten deze moet uitgaan van de Generale Synode.

CONCERTBEZOEK (3).

Voor algemeen gebruik, dit zal men vrij eenparig toestemmen, komen slechts twee muziekinstrumenten in aanmerking, het orgel en de piano.

In zangerige streken als Tyrol mogen cithar en gitaar bijna in ieders woning worden aangetroffen; ten onzent gaat dit niet; en ook zouden zulk soort instrumenten niet beantwoorden aan het doel. De harmonica, die bij de lagere standen nog steeds in trek is, komt als instrument voor muzikale vorming ganschelijk niet in aanmerking. De viool stelt veel te hooge eischen. En zoo blijft er metterdaad geen andere keuze dan tusschen orgel en piano.

Hier ligt echter vanzelf in opgesloten, dat onze raad, om liever het orgel dan de piano te nemen, uitsluitend op dat algemeen gebruik doelt, en niets te maken heeft met de vraag, of iemand van geheel bijzonderen aanleg en van hooger talent de piano of eenig ander instrument voor zijn uitvoeringen zal kiezen.

Zoodra we het gemeene erl verlaten, en uit den breeder kring van wie aan muziek medeelen, het voorportaal naderen dat tot de virtuozen toegang geeft, valt elke vergelijking zelfs tusschen piano en orgel weg, overmits op die hoogvlakte der toneawereld, elk talent zijn overheerschende neiging naar een bepaald instrument heeft, aan elk instrument een ideale kant is, en al wat slechts schoonen klank geeft, te zijner tijd dienst kan doen.

We wenschen dus niet misverstaan te worden, als hadden we willen uitmaken wat op zichzelf verkiezelijk ware, of ook enig instrument als zoodanig willen veroordeelen. Al ons advies bepaalde en beperkte er zich toe, om de pianomanie tegen te gaan, en liefde voor het orgel in te boezemen, voorzoover het gold dat *algemeen mededeelen aan muziek*; dat voor „beschaafde jongedochters en jonge mannen”, nu eenmaal mode werd.

Met het oog hierop nu zij het ons vergund, eerst het karakter van beide instrumenten te teekenen, niet met onze woorden, maar met die van een gezaghebbend musicus, Dr. Lemcke schrijft namelijk van de piano: „Bij de piano ligt de toon gereed. Hij kan door drukken en trekken niet genoeg vastgehouden, daardoor niet zoo innerlijk verdiept, niet gesmolten, en niet in een anderen toon overgehaald worden. Wel is er onderscheid, en kan een virtuoos in het aanslaan iets van zijn eigen gevoel electrisch op den

toon laten dit bij de zijn kort, g de eenvoud ontstaat, de verbinding zekere hoo door de g van het ins het gebruik in het geli toetsen, wie maakt deze mogelijk. N weer het v heid van t waardoor p de en de spel toetsen hee uitkomen, z eer gemak heeft het e ware kunst spelen, als h roepen. Ma door vinger heid. Ofsen in het vin spel zonder kunst door is moeijelij; schoen bij t kenner merl

Zoo nu i redacteur v minst aansp meespreken, Duitsch Pol En wat i over het org

Hij zegt orgelspeler der natuur, maakt, zond ken. Er ligt geheimzinnij wonder ver standig, doo beheerscht, i zijn machtijs het toongel beheerscht. I senden lucht den weg, m grijpen. Hij bruisen, en natuur ontk soepelheid is dit insi „massenhebe waltig, harm En waar i sub fectiviteit, nu nog in a in zijn scha schappijjerke eener vaste, macht, en d ment voor a geen ander zoo losgem sluit, hoorn i het orgel ru het mensche religie word teel, als i nstrumenten i

Meer schu Reeds ul niet-Calvinis dat een Calv strument vin van Gods s uit van vri genade. Oo tuur-verheer het orgel. „ Dr. Lemcke, culte die de „aanroep.”

Geldt dit te meer dan het objectieve tieve gewaar

Ea zoo op bijomstan veel meer d nisten, voor instrument i

Waarbij d Ten eerst van de piano maar even c al spoedig in voor een hal wie orgel s wordt, om z

Het orgel begeleiding i als hulpmidl toch huijslij ook dan geb slechts een i

De piano tiger van a ongemerkt i het leven.

En ten a gevaar mee, zelschappen den, waar z wel terdege

Wie pian een concert ook eens na bijwoonde, g komedie toe.

En terwijl Lind, na eer wederga, het omdat ze bij merlijke, he tooneel had kinderen van op een terre van af moest